DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 16 juli 2009 *

I mål C-344/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Sąd Rejonowy w Kościanie (Polen) genom beslut av den 8 juli 2008, som inkom till domstolen den 24 juli 2008, i brottmålet mot

**Tomasz Rubach,**

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.W.A. Timmermans samt domarna J.-C. Bonichot, K. Schiemann, J. Makarczyk och C. Toader (referent),

generaladvokat: M. Poiares Maduro,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter det skriftliga förfarandet,

* Rättegångsspråk: polska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Polens regering, genom M. Dowgielewicz, i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom N. Díaz Abad, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom M. Konstantinidis och M. Owsiany-Hornung, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 8.5 i rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (EGT L 61, 1997, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett brottmål mot Tomasz Rubach sedan denne åtalats för överträdelse av den polska naturskyddslagstiftningen.

## Tillämpliga bestämmelser

*Konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter*

3 Syftet med konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter, som antogs i Washington den 3 mars 1973 (*Förenta nationernas fördragssamling*, vol. 993, nr I-14537) (nedan kallad CITES-konventionen) är att säkerställa att den internationella handeln med de arter som finns upptagna i dess bilagor, samt delar eller derivat därav, inte är menlig för bevarandet av den biologiska mångfalden och bygger på en hållbar användning av vilda arter.

4 Denna konvention har genomförts inom Europeiska gemenskapen sedan den 1 januari 1984 genom rådets förordning (EEG) nr 3626/82 av den 3 december 1982 om genomförande i gemenskapen av konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (EGT L 384, s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 4, s. 60). Förordning nr 338/97 upphäver nämnda förordning, och i dess artikel 1 andra stycket föreskrivs att den ska tillämpas under iakttagande av de mål, principer och bestämmelser som återfinns i CITES-konventionen.

*Gemenskapsrätten*

5 I artikel 8 i förordning 338/97 föreskrivs följande:

”Bestämmelser rörande kontrollen av kommersiella aktiviteter

1. Det är förbjudet att köpa, att erbjuda sig att köpa, att förvärva för kommersiella ändamål, att för kommersiella ändamål för allmänheten förevisa, att använda i vinstsyfte och att försälja, att inneha för försäljning, att saluföra eller att för försäljning transportera exemplar av de arter som upptagits i bilaga A.

…

5. De förbud som anges i punkt 1 skall också tillämpas på exemplar av de arter som upptagits i bilaga B, utom då den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten har övertygats om att exemplaren har förvärvats och, om de har sitt ursprung utanför gemenskapen, att de har införts i enlighet med gällande lagstiftning för bevarande av vilda djur och växter.

…”

6 Av artikel 16 i nämnda förordning framgår följande:

”Sanktioner

1. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att ålägga sanktioner åtminstone mot följande överträdelser av bestämmelserna i denna förordning:

a) Införsel till gemenskapen eller export eller reexport från gemenskapen av exemplar utan vederbörligt tillstånd eller intyg, eller med ett tillstånd eller intyg som är felaktigt, förfalskat, ogiltigt eller ändrat utan godkännande från den ansvariga myndigheten.

b) Åsidosättande av de villkor som föreskrivs i ett tillstånd eller intyg som utfärdats i enlighet med denna förordning.

…

j) Köp, anbud om köp, förvärv för kommersiella ändamål, användning för kommersiella ändamål, förevisande för allmänheten i kommersiellt syfte, försäljning, innehav för försäljning, saluförande och transport i försäljningssyfte av exemplar i strid med artikel 8.

…

2. De åtgärder som anges i punkt 1 skall anpassas efter överträdelsens art och svårhetsgrad och omfattar bestämmelser om beslag av och, när så är lämpligt, förverkande av exemplar.

…

4. När ett levande exemplar av en art som upptagits i bilaga B eller C anländer till platsen för införsel till gemenskapen och erforderligt gällande tillstånd eller intyg saknas, skall exemplaret tas i beslag och får det förklaras förverkat eller också, om mottagaren inte vill kännas vid exemplaret, kan de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är ansvarig för införselplatsen om det är lämpligt vägra att ta emot försändelsen och kräva att transportören återsänder exemplaret till avsändningsorten.”

7 I bilaga B till förordning nr 338/97 anges i gruppen *Arachnida*, undergruppen *Araneae*, spindlar av släktet *Brachypelma*.

*Den nationella rätten*

8 De nationella bestämmelser som är tillämpliga i målet vid den nationella domstolen är framförallt naturskyddslagen av den 16 april 2004 (Dz. U nr 92, pos. 880) (nedan kallad naturskyddslagen) som återger bestämmelserna ur CITES-konventionen och de relevanta gemenskapsbestämmelserna.

9 I artikel 61.1 i naturskyddslagen anges följande:

”1. Vid gränsöverskridande transporter av växter och djur som hör till de arter som på grund av gemenskapsrättsliga bestämmelser är underkastade restriktioner samt igenkännbara delar av dessa och produkter av dessa, krävs ett tillstånd från miljöministern med undantag för vad som anges i punkt 2.”

10 I artikel 64 i lagen föreskrivs följande:

”1. En person som äger eller föder upp djur som omfattas av bestämmelserna i artikel 61.1, och som hör till amfibier, reptiler, fåglar eller däggdjur, ska registrera dessa djur.

2. Skyldigheten enligt punkt 1 att registrera djuren gäller inte:

1) Zoologiska trädgårdar,

2) Näringsidkare vars verksamhet utgör handel med de djur om anges i artikel 61.1,

3) tillfälligt innehav av djur för vård och rehabilitering av dem.

3. Registret enligt punkt 1 ska föras av Starosta (länsråd) för det område i vilket djuren hålls eller föds upp.

…

5. Skyldigheten att registrera eller avregistrera inträder samma dag som djuret köps eller överlåts, förs in i landet eller exporteras, tas i besittning, går förlorat eller dör. Ansökan om registrering eller avregistrering ska lämnas in till behörig Starosta inom 14 dagar från det att skyldigheten uppkommit.

…

8. Starosta bekräftar införandet i registret genom utfärdande av ett intyg.

9. De personer som avses i punkt 2 led 2 ska bevara originalet eller en kopia av det dokument som avses i punkt 4 led 11, och överlämna detta tillsammans med det sålda djuret. På en motsvarande kopia ska säljaren av djuret infoga ett löpnummer, datumet för utfärdandet, en stämpel och sin underskrift, samt ange för hur många djur dokumentet har utfärdats och vilken art djuren tillhör om det kopierade dokumentet omfattar djur av mer än en art.

…”

11 I artikel 128 i samma lag stadgas att:

”Den som

…

2) genom någon av de angivna handlingarna begår ett brott mot gemenskapsrättsliga bestämmelser om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem,

…

d) genom att erbjuda sig att sälja eller köpa, köpa eller anskaffa, nyttja eller visa upp offentligt i vinstdrivande syfte, sälja, hålla eller för försäljning transportera, exemplar av de angivna växt- och djurarterna,

…

döms till fängelse i lägst tre månader och högst fem år.”

**Brottmålet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan**

12 Av beslutet om hänskjutande framgår att Tomasz Rubach på handelsplatser för terrarier förvärvade exotiska spindlar av släktet *Brachypelma Albopilosum*, som utgör skyddade exemplar, då de tillhör en djurart som upptagits i bilaga B till förordning nr 338/97. Han påbörjade uppfödning och försäljning av dessa spindlar genom auktioner på Internet under perioden februari till oktober 2006.

13 Tomasz Rubach har på grund av dessa gärningar åtalats för 46 överträdelser mot artikel 128.2 d i naturskyddslagen.

14 Genom dom av den 26 oktober 2007 frikände Sąd Rejonowy w Kościanie den tilltalade på alla åtalspunkter då det inte ansågs bevisat att hans agerande uppfyllde förutsättningarna i gärningsbeskrivningen i åtalet.

15 Till följd av ett överklagande framställt av Prokurator Rejonowy w Kościanie upphävdes domen i dess helhet den 2 april 2008 av Sąd Okręgowy w Poznaniu, som även återförvisade målet för fortsatt handläggning.

16 Sąd Rejonowy w Kościanie har i samband med den nya prövningen av målet angett att överklagandeinstansens tolkning av den nationella rätten – som är bindande för underrätten – innebär att den åtalade endast kan undkomma straffansvar under förutsättning att djurens ursprung kan fastställas, antingen genom ingivande av utdrag från det register som förs enligt artikel 64.1 i naturskyddslagen, avseende de sålda djuren, eller genom att lämna uppgifter som gör det möjligt att spåra djurens härkomst och entydigt fastställa vilken eller vilka personer djuren har tillhört eller vem som har fött upp dem.

17 Vad gäller registerutdraget har Sąd Rejonowy w Kościanie begärt yttrande från Starostwo Powiatowe w Kościanie (länsstyrelsen i Kościan). Det framgår av denna myndighets uppfattning att den åtalade inte kunde låta registrera de ifrågavarande exemplaren eftersom de i egenskap av spindeldjur inte kunde registreras. Denna omständighet bekräftas även av Polens regering i dess skriftliga yttrande.

18 Om den åtalade är skyldig att inge ett dokument som han enligt den nationella rätten inte är skyldig att införskaffa, samtidigt som det inte krävs att han ska besitta några särskilda kunskaper om de ifrågavarande djurens ursprung, kan han enligt Sąd Rejonowy w Kościanie inte undgå straffansvar.

19 Sąd Rejonowy w Kościanie beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”[H]ur kan en innehavare av djur som upptagits i bilaga B [till förordning nr 338/97] (som inte är en amfibie, en reptil, en fågel eller ett däggdjur) med hänsyn till oskuldspresumtionen bevisa i den mening som avses i [artikel 8.5 i nämnda förordning] att hans exemplar har förvärvats … i enlighet med gällande lagstiftning för bevarande av vilda djur och växter …?”

**Prövning av tolkningsfrågan**

*Yttranden som har inkommit till domstolen*

20 Den polska regeringen anser att den nationella domstolen ska ges svaret att artikel 8.5 i förordning nr 338/97 – enligt vilken en förutsättning för utövandet av kommersiella aktiviteter i den mening som avses i artikel 8.1 i samma förordning är att den behöriga nationella myndigheten kan övertygs om att exemplaren av de arter som upptagits i bilaga B har förvärvats lagligen – hänvisar till de bevisregler som är tillämpliga vid den behöriga nationella myndigheten. Om det handlar om en brottmålsdomstol ska bevisningen av denna omständighet ske i enlighet med de processuella principerna inom straffrätten vilka påbjuder att omständigheterna i målet fastställs med hjälp av alla tillgängliga bevismedel och att tvivel endast kan tolkas till den tilltalades fördel.

21 Den spanska regeringen har föreslagit att domstolen ska besvara frågan så, att det ska krävas bevisning för att samtliga exemplar som upptagits i bilaga B har ett lagligt ursprung. Det åligger därvid de enligt CITES-konventionen behöriga myndigheterna i medlemsstaterna att pröva denna bevisning, som under alla omständigheter gör det möjligt att klargöra det lagliga ursprunget för de aktuella exemplaren.

22 Enligt Europeiska gemenskapernas kommission bör den nationella domstolen ges svaret att i ett brottmål avseende en eventuell överträdelse av bestämmelserna i artikel 8.5 i förordning nr 338/97 bör den nationella domstolen, i avsaknad av gemenskapsrättsliga bestämmelser gällande sådana brottmål, som allmän regel tillämpa nationell rätt och tolka den i överensstämmelse med gemenskapsrätten för att garantera fullständig efterlevnad av gemenskapsrätten. Vad gäller fördelningen av bevisbörda anser kommissionen att det i ett brottmål, med beaktande av att förbudet att använda exemplar av arter som upptagits i bilaga B för kommersiella ändamål har allmän giltighet, ankommer på åklagaren att bevisa att Tomasz Rubach för kommersiella ändamål har använt exemplar av skyddade arter. Det ankommer däremot på Tomasz Rubach att visa att han har kommit i besittning av dessa exemplar lagligen för att han ska undgå straffansvar.

*Domstolens svar*

23 Såsom framgår av de sammantagna omständigheterna för begäran om förhandsavgörande, söker den nationella domstolen huvudsakligen få klarhet i vilken bevisning som är tillåten mot bakgrund av artikel 8.5 i förordning nr 338/97, i ett brottmål avseende aktiviteter med exemplar av djurarter som upptagits i bilaga B till förordningen, såsom de ifrågavarande i målet vid den nationella domstolen. Den nationella domstolen vill även få klarhet i hur bevisbördan ska fördelas vid bedömningen av huruvida sådana exemplar har förvärvats lagligen.

24 Den skyddsordning som har inrättats för exemplaren av de arter som upptagits i bilagorna A och B till förordningen har till syfte att säkerställa ett så fullständigt skydd som möjligt för vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, under iakttagande av de mål, principer och bestämmelser som återfinns i CITES-konventionen.

25 Förordning nr 338/97 innehåller inte något allmänt förbud mot att importera eller bedriva handel med andra arter än dem som avses i bilaga A till förordningen (dom av den 19 juni 2008 i mål C-219/07, Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers och Andibel, REG 2008, s. I-4475, punkt 18).

26 Såsom domstolen har fastställt är det således tillåtet att kommersiellt använda exemplar av de arter som anges i bilaga B till förordning nr 338/97, under förutsättning att villkoren i artikel 8.5 i denna förordning är uppfyllda (dom av den 23 oktober 2001 i mål C-510/99, Tridon, REG 2001, s. I-7777, punkt 44). Förbudet i artikel 8 i förordningen är inte tillämpligt då den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten har övertygats om att exemplaren har förvärvats och, om de har sitt ursprung utanför gemenskapen, att de har införts i enlighet med gällande lagstiftning för bevarande av vilda djur och växter.

27 Mot bakgrund av dessa bestämmelser ska det således konstateras att förordning nr 338/97 inte preciserar vilka bevismedel som bör användas för att visa att exemplar av arter som finns upptagna i bilaga B till nämnda förordning har förvärvats lagligen i enlighet med de villkor som anges i artikel 8.5 i förordningen, särskilt då dessa är födda i fångenskap inom gemenskapen. Det ankommer således på de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna att fastställa vilken bevisning som kan visa att dessa villkor är uppfyllda. Dessa bevismedel inkluderar tillstånd eller intyg som anges i den nämnda förordningen eller andra lämpliga dokument som bedöms vara användbara av de behöriga nationella myndigheterna.

28 I avsaknad av en gemenskapsrättslig reglering av begreppet bevis, är i princip all bevisning tillåten, som i jämförbara fall är tillåten enligt medlemsstaternas processrättsliga bestämmelser. I en situation sådan som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen ankommer det således på de nationella myndigheterna att, i enlighet med nationella rättsprinciper rörande bevisning, i det enskilda fallet och med hänsyn till samtliga omständigheter, avgöra om det visats att villkoren i artikel 8.5 i förordningen är uppfyllda (se, i detta hänseende, dom av den 23 mars 2000 i de förenade målen C-310/98 och C-406/98, Met-Trans och Sagpol, REG 2000, s. I-1797, punkterna 29 och 30).

29 Vad gäller den första omständigheten ska frågan från den nationella domstolen besvaras så att förordning nr 338/97 inte begränsar vilken bevisning som kan användas för att avgöra om exemplar av arter som upptagits i bilaga B till denna förordning har förvärvats lagligen. All bevisning som i jämförbara fall är tillåten enligt medlemsstatens processrättsliga bestämmelser är i princip tillåten, vid bedömningen av huruvida sådana exemplar har förvärvats lagligen.

30 Vad gäller fördelningen av bevisbördan vid bedömningen av huruvida exemplar av djurarter som finns upptagna i bilaga B till förordning nr 338/97 har förvärvats lagligen med hänsyn till oskuldspresumtionen, erinrar domstolen om följande. Oskuldspresumtionen – såsom den särskilt framgår av artikel 6.2 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 – ingår bland de grundläggande rättigheter som enligt domstolens fasta rättspraxis, som dessutom ytterligare har bekräftats genom ingressen till Europeiska enhetsakten och artikel 6.2 i EU-fördraget, skyddas i gemenskapernas

rättsordning (se, bland annat, domarna av den 8 juli 1999 i mål C-199/92 P, Hüls mot kommissionen, REG 1999, s. I-4287, punkt 149, och i mål C-235/92 P, Montecatini mot kommissionen, REG 1999, s. I-4539, punkt 175).

31 Oskuldspresumtionen har till syfte att garantera att ingen ska utpekas eller behandlas som skyldig till ett brott innan dennes skuld har fastställts av en domstol (se Europadomstolens dom av den 28 oktober 2004, Y. B. m.fl. mot Turkiet, nr 48173/99 och 48319/99, 43 §).

32 Det bör understrykas att inrättandet av en skyddsordning för exemplar av arter som upptagits i bilagorna A och B till förordning nr 338/97 inte påverkar den allmänna skyldigheten som ankommer på åklagaren i ett brottmål att bevisa att den tilltalade för kommersiella ändamål har använt exemplar av arter upptagna i bilaga B till förordning nr 338/97, som är skyddade enligt gällande lagstiftning.

33 Den tilltalade har under alla omständigheter rätt att försvara sig för att undgå straffansvar genom att enligt bestämmelserna i artikel 8.5 i förordning nr 338/97 visa att han har kommit i besittning av exemplaren lagligen i enlighet med villkoren i nämnda bestämmelse. Den tilltalade har i detta syfte rätt att använda alla bevismedel som är tillåtna enligt den tillämpliga processrätten.

34 Frågan från den nationella domstolen ska således besvaras enligt följande. Artikel 8.5 i förordning nr 338/97 ska tolkas så, att i ett brottmål där en person står anklagad för att ha överträtt denna bestämmelse är all bevisning som i jämförbara fall är tillåten enligt den berörda medlemsstatens processrättsliga bestämmelser i princip tillåten, vid bedömningen av huruvida exemplaren av de djurarter som finns upptagna i bilaga B till förordningen har förvärvats lagligen. Den tilltalade har med hänsyn till oskuldspre-

sumtionen rätt att använda alla dessa bevismedel för att visa att denne lagligen har kommit i besittning av nämnda exemplar i enlighet med de villkor som föreskrivs i nämnda bestämmelse.

**Rättegångskostnader**

35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

**Artikel 8.5 i rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem ska tolkas så, att i ett brottmål där en person står anklagad för att ha överträtt denna bestämmelse är all bevisning som i jämförbara fall är tillåten enligt den berörda medlemsstatens processrättsliga bestämmelser i princip tillåten, vid bedömningen av huruvida exemplaren av de djurarter som finns upptagna i bilaga B till förordningen har förvärvats lagligen. Den tilltalade har med hänsyn till oskuldspresumtionen rätt att använda alla dessa bevismedel för att visa att denne lagligen har kommit i besittning av nämnda exemplar i enlighet med de villkor som föreskrivs i nämnda bestämmelse.**

Underskrifter